

Ministerstvo pro místní rozvoj

Nový zákon o veřejných zakázkách

– jednodušší pro starosty, jednodušší cesta k evropským penězům

Příklady nejčastějších současných problémů, které nový zákon vyřeší

Zadavatel nemůže dnes vyloučit dodavatele, který se v minulosti neosvědčil.

(Dopustil se pochybení při jiných zakázkách, zkalil stavbu a nyní se hlásí na její dodělaní apod.). Podle nového zákona může zadavatel vyloučit účastníka řízení, pokud se dopustil v posledních třech letech závažných nebo trvalých pochybení při plnění veřejné zakázky.

Zadavatel není dnes schopen určit, co je mimořádně nízká, a tedy i podezřelá cena.

Zadavatel může dopředu v zadávacích podmínkách stanovit:
a) konkrétní cenu nebo náklady, které bude považovat za mimořádně nízkou nabídkovou cenu nebo
b) vzorec určení mimořádně nízké nabídkové ceny
Není také vyloučeno, aby zadavatel posoudil nabídkovou cenu nebo náklady jako mimořádně nízké i v jiných případech, a je na něm, jak bude nakonec tuto zakázku řešit.

Zadavatel nemůže dnes vyloučit dodavatele, který u něj má dluhy.

Zadavatel může v menších zakázkách stanovit, že vyloučí každého, kdo má vůči němu dluhy. Například může jít o pokuty za předchozí špatné plnění veřejné zakázky.

Zadavatel obdrží v řízení pouze předražené nabídky, to se špatně řeší...

Zadavatel bude moci stanovit stejně jako dnes maximálně přípustnou cenu. Lze se tak stále účinně bránit proti kartelovým dohodám například v regionech, kde je omezený počet potenciálních uchazečů o zakázku v daném oboru.

Zadavatel musí stále i na banální zakázku svolávat hodnotící komisi a pozvat členy pět dnů dopředu.

Zadavatel podle nového zákona stále může (ale již nebude muset) k provádění úkonů podle tohoto zákona pověřit komisi k malým, tzv. podlimitním zakázkám. V takovém případě se úkony komise považují za úkony zadavatele.

Lhůty pro podání nabídek jsou stále příliš dlouhé.

Podle chystaného zákona zadavatel stanoví lhůtu pro podání nabídek v otevřeném řízení na nejmenší 30 dnů od zahájení řízení.

Zadavatel je dnes při chybě u spolufinancovaných zakázek trestán dvakrát, jde-li o zakázku dotovanou z EU. Dostane pokutu a ještě přijde o dotaci.

Podle nového zákona zadavatel nebude pokutován ze strany ÚOHS, pokud bude zakázka i jen z části hrazena z prostředků Evropské unie. U takové zakázky udělí řídicí orgán pokutu pouze formou krácení dotace.

Zadavatel není v současnosti schopen řádně zadat veřejnou zakázku na sociální služby.

Zadavatel bude moci použít tzv. zjednodušený režim pro sociální služby, kdy průběh řízení určuje zadavatel s ohledem na specifika zadávaných služeb.

Zadavatel musí nyní vyloučit nejvýhodnější nabídku kvůli chybějícímu dokladu nebo překlepu ve výkazu výměr.

Nabídka však může být doplněna o údaje, dokumenty, vzorky, které nebudou hodnoceny podle kritérií hodnocení, v případě veřejných zakázek na stavební práce se za objasnění považuje i oprava položkového rozpočtu, pokud není dotčena celková nabídková cena a hodnocení nabídek.

Zadavatel nyní nemůže zrušit zadávací řízení, ačkoli si to dopředu vyhradil.

Zadavatel podle zákona bude moci zadávací řízení zrušit na základě výhrady v zadávacích podmínkách. V takovém případě účastníkům zadávacího řízení uhradí na jejich žádost účelně vynaložené náklady, spojené s účastí v zadávacím řízení.

Problém dodatečných prací, který se často opakuje a omezuje velmi zadavatele.

Návrh zákona zvyšuje limit pro dodatečné stavební práce, dodávky a služby na 50 % v souhrnu. Nyní jsme přísnější než EU, která umožňuje nekonečně měnit smlouvu s limitem 50 % na každou změnu – počet změn zde není omezen, 50 % je schváleno už ve věcném záměru.

Zadavatel může i do budoucna hodnotit jen cenu, jako nyní.

Kromě nejvýhodnější ceny, jako je tomu doposud, bude mít zadavatel k dispozici celou řadu dalších nových kritérií: nejvýhodnější poměr nabídkové ceny nebo nákladů životního cyklu a kvality, nejnižší nabídková cena...

Dále hodnocení dopadů nabídky na životní prostředí, sociální hodnotící kritéria (např. zapojení nezaměstnaných do plnění zakázky apod.).

Zadavatel musí nyní kontrolovat všechny nabídky bez ohledu na splnění podmínek zadání, což je často velmi náročný proces, zejména u velkých zakázek, kde se přihlásilo hodně zájemců.

Zadavatel bude podle nového zákona moci posoudit splnění podmínek účasti ještě před hodnocením vlastních nabídek nebo posoudit splnění podmínek účasti až po hodnocení nabídek – zde bude mít možnost volby. U vítěze bude muset provést posouzení splnění podmínek účasti a hodnocení jeho nabídky vždycky.

Jaké jsou hlavní důvody připravovaného zákona?

Tento zákon byl v minulých dvou desetiletích široce diskutován a pozměňován, přesto se nyní Česká republika dostala do fáze, kdy existující platná právní norma je prostě nevyhovující. Její zachování v nezměněné podobě by dále výrazně komplikovalo zadávání veřejných zakázek nejen státním institucím, z nichž většina má konečkonců k dispozici i své právní aparáty, ale zejména menším a středním obcím, které si něco takového často dovolit nemohou.

Jmenujme alespoň některé hlavní přínosy chystaného zákona:

1. Pokud bychom neměli nový zákon o veřejných zakázkách, nebyli bychom v souladu s evropským právem, což by mohlo ohrozit čerpání dotací z Evropské unie v novém programovém období. Ohroženy by tak byly miliardy korun, které bychom mohli jinak použít na důležité stavby, jakými jsou například rychlostní silnice a dálnice a další. Již nyní je délka administrace právě velkých infrastrukturních staveb v České republice kritická a táhne se roky.
2. Smyslem navrhovaného zákona je i kultivace zadávání zakázek. To je upraveno a zjednodušeno zvláště s ohledem na starosty obcí.
3. Bez připravovaného zákona bychom nesnížili výrazně administrativní zátěž – dnes nutíme zadavatele vytvářet zbytečné protokoly o všech nabídkách, podle nového zákona bude stačit jeden protokol o vítězné nabídce. To samo o sobě již velmi silně napomůže řešit situaci mnoha státních a regionálních staveb, které se kvůli složitým pravidlům protahují. Je známo nemálo případů, kdy složitost zadávacích podmínek a nekonečné odvolávání neúspěšných kandidátů nakonec vedly k proměškání termínů a znemožnily například čerpání prostředků z EU. A nejedná se jen o velké, například infrastrukturní stavby, placené přímo ze státního rozpočtu, mnoho škod bylo zbytečně způsobeno i regionům.
4. Díky tomu, že bude zákon v účinnosti, lze vyloučit dodavatele, který předchozí zakázku, např. na stavbu, zkažil nebo nedokončil, a hlásí se do další zakázky na její dostavbu.
5. Nejvýhodnější nabídku již nebude třeba vyloučit kvůli chybějícímu dokladu nebo překlepu ve výkazu výměr.
6. Na banální zakázku nebude třeba svolávat hodnotící komisi a pozvat členy pět dnů dopředu, jak je tomu doposud. Zadavatel dostane k dispozici i řadu kritérií, podle kterých se bude moci rozhodovat o kvalitě nabídek:
 - nejvýhodnější poměr nabídkové ceny nebo nákladů životního cyklu a kvality,
 - nejnížší nabídková cena
 - nejnížší náklady životního cyklu
 - hodnocení dopadů nabídky na životní prostředí
 - sociální hodnotící kritéria (např. zapojení nezaměstnaných do plnění zakázky)
7. Důraz nového zákona na flexibilitu tzv. podlimitního režimu – tedy právě na snadnější zpracování a administraci těchto menších zakázek.

Příležitosti a rizika nového zákona

Kromě chystaných přínosů a příležitostí má nový zákon, jako každá norma, i svá rizika, o kterých je nutno otevřeně mluvit. Právě proto probíhala v období přípravy zákona a stále probíhá široká diskuse a připomínkování od mnoha institucí a municipalit, organizací.

Je však zcela přirozené, že nové pojetí může vyvolávat obavu zejména u méně pružných institucí, které by rády měly vše co nejpodrobnější a do detailů popsané.

Je to ovšem přesně takový směr vývoje, jakým se šlo doposud, až jsme se dostali k bodu, kdy současný zákon nejenže nevyhovuje Evropské unii, takže by v budoucnu ohrozil čerpání miliard euro dotací, ale vytváří „administrativní peklo“, kdy i kvůli malé zakázce musí starosta obce podstupovat administrativní martyrium. Velké zakázky se táhnou i roky a jsou doprovázeny nekonečnými soudními spory, kterými se neúspěšní soutěžící „mstí“ instituci za svůj neúspěch – prostě proto, že mohou. V administrativní džungli se vždy dá najít sporná citace, kvůli které může schopný advokát vyvolat soudní spor.

Během připomínkování a diskuse nad novým zákonem většinou zněla slova podpory, bylo diskutováno a do návrhu zapracováno množství konkrétních praktických připomínek. Považujeme však za nutné vyjádřit se k několika hlavním a spíše koncepčním výhradám, které také zazněly:

Zákon není dost podrobným návodem pro zadavatele.

Zákon není metodika, ale soubor pravidel. MMR sestaví sadu metodik pro zadavatele, doplňujících schválený zákon. Metodiky je možno upravovat snadněji dle aktuálních potřeb než zákon. Příliš podrobný návod v zákonu je zdrojem pochybení a tím například i krácení dotací z EU – je to jen těžko napravitelná legislativní past.

Zákon dává zadavateli moc prostoru pro rozhodování

Ano, ale to je právě jeho smyslem. Přináší zadavateli celou řadu možností, jak dosáhnout kvalitního plnění veřejné zakázky. Je nástrojem pro zadavatele – zákon je psán pro poctivé zadavatele, kteří chtějí kvalitně zadávat veřejné soutěže. Není psán pro ty, kdo ho chtějí tak jako tak porušovat. Tomu nezabránila ani dosavadní „přeregulovaná“ složitá pravidla, která paradoxně ve své složitosti často chrání i ty, kteří to myslí nepoctivě a komplikují naopak jejich soudní postih.

Terminologie v zákoně je příliš neurčitá a měla by být detailnější

Kde je to možné, nový zákon zachovává terminologii současného platného zákona. Nově použitá terminologie v něm je i terminologií evropských směrnic, kterou je nutno respektovat, přestože se nám může jevit jako neurčitá. Požadavku na jednotnou terminologii s EU se prostě nelze vyhnout, chceme-li zajistit úspěšné čerpání dotací z EU na veřejné zakázky v dalším období. ■